

Gyógyszerészet és politika

Dr. Antall József

*Elhangzott a Magyar Gyógyszerészeti Társaság kiildöttközgyűlésén, 1991. nov. 27-én**

Elnök Úr, Hölgyeim és Uraim!

Ebben a körben és ebben a teremben nem most beszélek először, de azt hiszem, az elmúlt negyed században semmi olyat nem mondtam, amit vissza kellene vonnom, és egyetlen olyan esemény sem volt, amelyen nem mondtam volna olyat amire büszke lehetek, amit jelenlegi funkciómban is nyugodtan vállalhatok.

Mai felszólalásomnak két része van és két dologról kívánok beszélni. Először általában szeretnék egy-két gondolatot elmondani, másodsor pedig *Nikolics Károly* barátomat – akivel egy negyedszázad együttműködése köt össze – szeretném néhány szóval köszönteni.

Az első rész. Magyarországon valóban politikai változásokat, politikai átalakulást élünk meg. Nekem módom volt az elmúlt évtizedekben is beszélni arról, hogy mit jelent az átalakulás, mit jelent maga a változás. Emlékszem, egyszer Kőszegen, némi iróniával beszéltem a *Szigetváry Ferenc* nagyszerű rendezésében megszületett konferencián arról, hogyan reagált az 1867-es kiegyezést megelőzően a gyógyszerész szakma a történelmi kihívásra. (Hangsúlyozom, iróniával!) Elmondtam, hogy a politikusoktól kezdve az orvosokon át sokan egymás után adták be a különböző reformjavaslatokat. A gyógyszerészek egy nagyon jelentékeny része is beadott egy reformjavaslatot többek között arról: mit jelent az „Októberi Diploma” és azután kialakult új politikai helyzet, a változás szele. A memorandum lényege az volt, hogy mivel túl olcsók a gyógyszerek, az legyen a változás, hogy emeljük föl az árakat.

Ez persze irónikus megközelítés, de valahol jelzi azt,

hogy a gyógyszerészeti szakma – és erről is többször beszélünk – nemcsak tudomány, nemcsak az egészségügyi alapellátás része, hanem gazdasági ágazat is. Ez egy olyan területe az egészségügynek, ahol érvényesülnek a piac törvényei, és ahol érvényesül az általános gazdasági rend. Éppen ezért most, az átalakuláshoz abból a történelmi tapasztalataiból kell kiindulnunk, hogy a gyógyszerészetnek egyrészt eleget kell tennie annak a feladatnak, amit maga a tudomány, a gyógyszerészeti tudományok és a gyógyszerészeti tudományokkal összefüggő alap és alkalmazott tudományok rónak rá (ez valóban együtt jár azzal – ahogy *Nikolics Károly* professzor erre rávilágított –, hogy a gyógyszerész szerepe a gyógyszergyártástól a betegágyig, hogy ne mondjam a prospektúra előtti állapotig tart, így a gyógyszerészetnek végig kell kísérnie mindazt, ami a gyógyszer gyártásával, forgalmazásával és felhasználásával összefüggésben történik), másrészt viszont azt sem tagadhatjuk, hogy az egészségügyi alapellátás és az orvosi ellátás segédcsapataként a gyógyszerészet függvénye a gazdasági életnek. Ezért utaltam az előbbi történelmi példára, mert akkor, amikor a legnagyobb átalakulás időszakában az eszmék, indulatok egymásnak feszülnek és a nagy átalakulási programok megszületnek, akkor, amikor meg nem valósított terveiket a gyógyszerészek is kimondják (ezek egy része jó, másik része naivitás, harmadik része esetleg teljesen használhatatlan), a gyógyszerészek a hétköznapjaik alapján arra mutatnak rá, ami a legjobban foglalkoztatja őket. Egy átalakuló gazdaságban, kialakuló piacgazdaságban ez épp úgy jellemzője volt az 1848-as időknek vagy akár az 1860-as éveknek, mint napjainknak.

Ma meg kell találnunk azt az utat, azt a formát, ami a gyógyszerészet számára meghatározó lesz. Nem kívánok ebben most állást foglalni. Jelenlegi funkciómban két dologba igyekeztem nem beleártani magamat: minél kevésbé az oktatásba és minél kevésbé az egészségügybe. Ez az a két terület ugyanis, amelyről az elmúlt évtizedekben és életpályám során a legjobbat ismerhettem meg. Ha egy intézkedés megtörténik, vagy ha ezen a két területen egy lépésre sor kerül, igen gyakori, hogy csak akkor szólok, ha elkerül hozzám és úgy érzem, nem hallgathatok, mert aki kitalálta, ezt soha nem látta belülről vagy alulról. Ezek olyan kérdések, amelyeket az embernek önkorlátozással kell vizsgálnia, mert ha a részletekben foglal állást olyan területen, amelyet jól ismer, nem biztos, hogy az egész áttekintésében igaza van. Mégis azt hiszem, annyit mondhatok, hogy a gyógyszerészet a tudomány és az egészségügy részeként betöltött szerepe mellett éppen a gazdasággal összefüggő részében éli át a legnagyobb változást, és itt feszülnek a legnagyobb indulatok. Az oka egyszerű: itt érdekek ütköznek. Amikor az emberek eszméikről, elveikről beszélnek, akkor amögött mindig a legkeményebb érdekek húzódnak meg. Ahogy szokták mondani: a bankárok mindig a festészetről, a festők mindig a pénzről beszélnek. De ez úgy is igaz, hogy amikor eszméikről, elveikről, (ne adj’

* A cikk a szabadon tartott előadást rögzítő magnetofonfelvétel alapján készült

Isten erkölcsi elvekről) beszélnek, ha megkaparjuk, valahol a mélyben néha egészen kisszerű érdekek húzódnak meg.

Ebben a kérdésben, ami a gyógyszerészet új helyét jelent a kialakuló magyar piacgazdaságban – abban az organizációs rendszerben, amiről beszélünk – érdekekről van elsősorban szó. Ezek az érdekek egyrészt az államosítás előtti érdekekből és összeütközésekből – mondjuk ki, tulajdonosok és nem tulajdonosok problémaköréből –, másrészt az államosítást követő időszakban létrejött szervezeti formákból erednek. Ezek egyesek akarataiból, mások akarata ellenére jöttek létre. Egyesek segédkeztek abban, hogy ez megvalósuljon, mások megpróbálták ezzel szembeállítani, a nagy többség természetesen élt, ahogy tudott, és élt a lehetőségekkel.

Azt hiszem, amikor erről szólnak, nem felejthető el, hogy abban az adott történelmi időszakban, ami az 1950–es évek államosítási gyakorlatát jelentette, a gyógyszerészet az akkori hatalmi, politikai, gazdasági struktúra részét képezte és azon belül kellett működni. Ugyanúgy ma egy új gazdasági helyzetben, egy új piacgazdasági struktúra részét képezve kell a gyógyszerésznek is – megtartva speciális helyzetét – az igazodást végrehajtania. Bevallhatom: abban, hogy ne az általános előprivatizációs kiskereskedelmi rendszerrel együtt történjék a „gyógyszerészet-ügy” rendezése, annyi részem volt, hogy szót emeltem ellene, mert a gyógyszerészet nem azonosítható a kiskereskedelemmel. Azért nem azonosítható, mert az előbb elmondott két dolog: a tudományos jelleg és az egészségügyi szerep miatt a gyógyszerészet – anélkül, hogy a legkisebb mértékben lebecsülnénk vagy minősítenénk bármilyen kereskedelmi formát – mégis speciális terület. Ez így van ma, de így volt akkor is, amikor személyi és reáljogú gyógyszertárak voltak, amit már a nyugati világ nagy részében feloldott a törvénykezés.

Nekünk a magyar gyógyszerészetben azt az utat kell választani, ami az Európai Közösségben általánossá válik. Egy modell van mint cél: az, ami az Európai Közösségben általános, mert Magyarország nemcsak egyszerűen társulási szerződést ír alá – még e hónap közepén –, hanem jóval többet, mert ennek az Európai Közösséggel kötendő társulási szerződésnek a preambulumban van egy rész, ami megkülönbözteti a többi ország társulásától (pl. korábban Törökországtól), ugyanis benne foglaltatik a csatlakozási szándék. Magyarország ezt érte el és ezt harcolta ki kemény tárgyalásokon, utat nyitva a másik két csatlakozóknak is. Egy nagyon jó kompromisszumot sikerült kötnünk.

Ma már a vízcsapból is az Európához való csatlakozás folyik, mert állandóan Európára hivatkozunk, és mindent európainak minősítünk, pedig Európa sokmindent jelent. Európa sajnos nagyon élénk agyú: a náciizmust és a kommunizmust is Európa szülte. Az Európához csatlakozás ma azt jelenti – és ezt most konkrétan kell megfogalmazni –, hogy egy évtized alatt az Európai Közösség normáihoz kell közelíteni. Azt még nem tudjuk, hogy egy évtized után (ha csatlakozunk) pontosan milyen lesz az Európai Közösség, hogy az angol, a német vagy a francia modell fog végül győzni, mi lesz a „valuta kérdésben”, mi lesz a védelmi rendszerben, mi lesz a politikai intézményrendszer egységesítésében vagy különbözőségének fenntartásában. Ez a jövő kérdése, hiszen ma még maga az Európai Közösség sem döntött, ma is folyik az Európai Közösség rend-

szérének az összehangolása, de nekünk minden lépésünk megtételekor mind jogi, mind szervezeti szempontból célként kell kitéznie – és ez az egész magyar gazdaságra jellemző –, hogy az átmeneti időre fel kell készülnünk. Nem azonos módon indult el az Európai Közösség irányába Nagy-Britannia vagy Portugália, nem azonos módon alakult Dánia vagy Olaszország útja, és ugyanígy nem azonos módon alakul a kelet-közép-európai országok sorsa sem.

Sokszor és a Világbanktól a NATO-ig sok helyen alkalmas volt elmondani, hogy a világnak fel kell fognia: Magyarország és a volt kommunista országok nem azonosíthatók a legfejlettebb ipari országok struktúrájával, de nem azonosíthatók a „harmadik világgal” sem. A világnak receptjei vannak a fejlett ipari társadalmakra és a harmadik világra, de nincsenek receptjei a tervutasításos, monolitikus politikai és gazdasági rendszerből szabaduló volt kommunista országok problémáira. Sem receptjük, sem szemléletük nincs, mert ez a 74 esztendő, ami az 1917-es orosz forradalomtól mostanáig eltelt, nem volt elég a nyugati világnak, hogy felkészüljön arra: mi is történik, ha ez a kommunista rendszer egyszer összeomlik. Feltehetően azért nem voltak erre felkészülve, mert nem hittek abban, hogy világháború nélkül belülről omlik össze ez a rendszer. Azért nem hittek abban, hogy ez a rendszer nem képes szembesülni a tudományos–technikai forradalommal, ami végbement, mert nem tanulmányozták a történelmet. Ha tanulmányozták volna, akkor biztosan rájöttek volna arra: ahogy az ipari forradalom és az ipari forradalom hatása nem viselte el az abszolutisztikus politikai rendszereket – mert az a tudományos–technikai forradalom, ami a gőzgéppel kezdődött, és a természettudományok fejlődésével folytatódott, egyszerűen inkompatibilis volt azzal, amit a Szent Szövetség és az abszolutizmus jelentett –, ugyanígy az a tudományos–technikai–elektronikai forradalom, ami a 60-as évektől kialakult a világ fejlett régióiban – és mindaz, ami bekövetkezett korunkban –, inkompatibilis a kommunizmussal. A Szovjetunió nem bírta a versenyt. Ebben a versenyben megvan a szerepe egyrészt azoknak, akik az emberi jogok kérdését felvetették bár naivitásnak tűnt, (azonban Carter elnöksége már a Szovjetunióban is szinte felbízta a másként gondolkodókat), másrészt Reagan elnöknek, aki a „csillagháborúval” behajította a fegyverkezési versenybe a világot. Ezek voltak azok a tényezők, amelyek szembesítették a szovjet vezetést azzal, hogy sem a világméretű versenyt nem fogják bírni, sem pedig a gazdasági élet – az a struktúra, amit a kommunista politikai–gazdasági rendszer kitermelt – nem képes a világ fejlődésével lépést tartani. Ezek a külső történelmi faktorok, melyek a változást elősegítették és ezt érzékeltetni kell.

Azt senki sem tudhatta, hogy mikor következik be és mennyi időt igényel a kommunizmus összeomlása, de úgy gondolom, hogy akik tudatosan álltak szemben, és tudatosan nem hittek abban, hogy ezek a rezsimek fennmaradhatnak, azok arról meg is voltak győződve. Én nem ajánlok föl egymillió forintot, mint egyik pártelnök kollegám, de ezekben a kérdésekben is bármikor vállalom az összehasonlítást.

Ennél a negyedszázadnál, amit személy szerint végigkísérhettem, sokkal hosszabb az az időszak, amit a gyógyszerészet az államosítás óta végigélt, hiszen az '50-es évek elején élte meg a gyógyszerész társadalom azt a katarikus élményt, amit az államosítás, a tulajdon elvétel, az új szer-

ezetek kialakulása jelentett. Emlékszem, az államosítás egyik „jubileuma” alkalmából (és a gyógyszerészet fejlődése emlékére) az hiszem *Szokolay Sándor* egy kórusművet szerzett, amit Sopronban mutattak be. A dobogón állva Ő maga vezényelte az előadást, de a zenei alkotás egyik drámai pillanatában a dobogóról leesett. Akkor mondtam a mellettem álló *Küttel Dezső*nek: „Ez volt az a rész, amikor államosítottak benneteket”. Azt hiszem, hogy a gyógyszerészet történetének ez a része valóban drámai hatású volt, és a nagyszerű szerző ezt kitűnően érzékelte. Ez megtörtént ugyanakkor, ami létrejött, az egyszerűen egy adott korzaknak volt az adott szervezeti formája. Létrejöttek a gyógyszerügyi központok (illetve azok elődei mint vállalatok), és folytatták a működésüket; a gyárak és a nagykereskedelmi vállalatok pedig vagy megszűntek vagy átalakultak.

Amit világosan kell látni az átmeneti időszakban az az, hogy ma Magyarországon egyik oldalon beszélhetünk privatizációról, beszélünk kárpótlásról, de kell beszélnünk arról is, hogy kialakultak-e azok a feltételek, amik mellett az előbb említett egységesített európai gyógyszerészeti modell felé haladhatunk. Ezt látnunk kell és tisztában kell lennünk azzal, hogy még nem alakultak ki azok a feltételek, amelyek egyik pillanatról a másikra lehetővé tennék az európai modell alkalmazását. Ezért kulcskérdés, hogyan tudjuk ezt a rendszert átalakítani.

A privatizáció problémakörétől kezdve a gyógyszerügyi központok átalakulásán és a nagykereskedelmi funkció beáramlásán át látom azokat a kérdéseket, amelyek ennek a területnek az átalakulását érintik. El kell dönteni sokminire. Mások az érdekek a személyi jogú és a reáljogú gyógyszeráraknál. Mások, ha a gyógyszerészet egy teljesen szabad foglalkozás lesz abban a formában mint Németországban, ahol elég egy diploma és a gyógyszerész megválasztja a gyógyszerárát.

Fel kell adni bizonyos szemléleti kötöttségeket. A gyógyszerészeti szakma az államosított periódusban szükségyszerűen szemben állt a drogériába illő szerek árusításával, védte tudományos és szakmai presztízsét. Ez már régebben is feltűnt annak, aki külföldre ment. Az amerikai gyógyszerárak virsli-büfé szimbiózisáig nem kell elmenni, de az arany középut megtalálható. A cél világos kell, hogy legyen: meg kell találni az európai középutat, és ez a gyógyszerészeti szakma nagy feladata. Egy évtized múlva az Európai Közösség tagjaként az európai versenyben helyt kell álljunk tudományban, egészségügyben és gazdasági szerkezetben. Kegyetlen verseny lesz!

El kell mondanom – mintegy barátok között érzem ma magam –, hogy volt, amikor nyugati tárgyalópartnereinknek ezt kellett mondani: „Uraim, én az oroszokon edződtem! Uralakov tábornokkal kezdtem a tárgyalásokat, úgyhogy bármilyen kemény tárgyalásokra készek vagyunk”. Ne legyenek illúziói senkinek: van eszme és van európai összerakás, van stratégia és van biztonsági együttműködés, van személyes barátság politikusok és vezetők között, de nincs keményebb tárgyaló fél, mint a nyugati partner. Azt hiszem ezt tudja mindenki, aki valaha tárgyalt velük. Jó, ha nők is felkészülnek erre.

A másik, amit el kell mondani, hogy ezen a szakterületen az átmeneti időszakban bizonyára lesznek olyan feszültségek, lesznek olyan ellentétek, amelyek felszínre jutnak,

hiszen, amikor átalakulás van és összeomlik valami, amikor a fedőt leveszik és a gőz kijön a fazékból, sokminden távozik. A gyógyszerészet azok közé a szakmák közé tartozik, ahol mindig volt egy belső kari összetartás, amelyik a politikai szélsőségektől (kivéve a legnehezebb időszakot) távol tartotta a szakmát, ahol ha többet tettek és többet dolgoztak, politikai tisztességgel hagyták működni az embereket. Ezt a szakmai összetartozást, ezt a szakmai-kari szolidaritást ma is meg kell tartani, és a jó ügy szolgálatába kell állítani azért, hogy a gyógyszerészet mint szakma, amelyik a medicinával összefüggésben kivívta a társadalom megbecsülését, azt tartsa meg és kerüljenek felülre a szakmai értékek.

Nemcsak gyógyszerészeti probléma, hanem minden szakterületnek és az egész magyar alkotó értelmiségnek a problémája, hogy hol kezdődik a tudományban, és hol kezdődik egy szakmában a szakismereti lehetőség? Ezt a kérdést leegyszerűsítve azt is mondhatom, hogy két egyforma ember közül, aki elvégezte valaha az egyetemet, ha az egyik – politikai opportunizmusból, vagy azért, hogy ne frusztrálódjék – megtette azokat a bizonyos „szükséges” lépéseket, abban az esetben kétségtelenül előbbre jutott, de ez nem gyógyszerészeti probléma! Ha egy tehetséges teológus szilárd politikai meggyőződésből addig elmenve, hogy semmiben nem volt hajlandó résztvenni, önmagába fordult, akkor harminc év után még a nála sokkal tehetségtelebennel szemben is – aki résztvevett a szakmai közéletben, nemzetközi kongresszusokra járt, nyelvi ismeretekre tett szert és a szakirodalommal foglalkozott – hátrányba került. Feltehetjük azt a kérdést, hogy ki jutott előbbre és kinek van nagyobb esélye, de azt is, hogy ki mellett áll az erkölcsi igazság? Amellett, aki kétségtelenül keményebben állt ellen, de ma már elmaradt – mint az az orvos, aki félreállt és a körzetben a hétköznapiakban küzdött –, vagy amellett, aki megtette az engedményeket és a szakirodalomban, a nemzetközi kongresszusokon nevet szerzett? A külföldi professzor ma őt keresi és nem a falusi körorvost, aki pedig valaha az egyetemen talán tehetségesebb volt. A rendszerváltozás igazi nagy dilemmája ez: milyen helyzetet teremt a politikai szembenállás? A szakmai elmaradás, a szükségszerű kiesés – ha úgy tetszik – a deklasszációsnak megint egy másik formája.

Ma jogosan kiáltanak igazságért azok, akik szembeszálltak, félreálltak, de a másik oldalon is felvetődik a kérdés: ki produkált, és mit tudott tenni? Ezt a feszültséget, ezt az ellentétet soha nem tudjuk feloldani azokban, akik átérték ezeket az évtizedeket. Ebben a nemzedékben ez meg fog maradni, mert az egyik a szakmára fog hivatkozni, a másik pedig az etikára. A legszerencsésebbek azok, akik meg tudták őrizni politikai magatartásukban is a tisztességet, és elérték azt, hogy szakmailag továbbfejlődve – később a nemzetközi kapcsolatok révén bizonyos védelmet élvezve – nem estek ki a szakmai élvonalból.

Azoknak a fiataloknak, akiknek már nem kellett emberpróbáló időkben sem kihallgatásokon, sem behívogatásokon arra a kérdésre válaszolniuk, hogy belépnek-e a pártba vagy sem, vállalják-e a november 7-iki ünnepi beszéd megtartását vagy nem, mindez már ismeretlen. Én úgy gondolom, hogy csak egyénileg, csak kinek-kinek egyéni teljesítménye, egyéni magatartása és ennek mérlegelése útján lehet valamire is választ adni. Ha valaki tett gesztusokat, ha

tett engedményeket, mit találunk a mérleg egyik serpenyőjében, és mit a másik oldalon? Mi van a teljesítmény oldalán? Kiket védett? Mit tett a szakmáért, a tudományért, végsősoron az országért? Csak így, a mérlegelés útján lehet hozzávetőlegesen igazságot tenni a köz érdekében – ha úgy tetszik patikamérlegesen mérve –, de az biztos, hogy soha nem lehet a teljes igazságot elérni.

A teljes igazság hiánya azonban nem ment föl. Itt nem erről a szakmáról beszélek, ahol azért a skála sokkal szűkebb, mert kevés gyógyszerésznek kellett abban döntenie, hogy akaszt avagy nem, kivégez, avagy nem; vagy a másik oldalon kevés gyógyszerésznek kellett a szakma érdekében olyan mértékben vállalni az ellenállás rizikóját, mint más területeken. Itt sokkal szűkebb volt a mozgástér, de szűkebb volt a lehetőség is, mert nem volt olyan mértékben polarizált a helyzet, mint számos más területen. Ezt világosan kell látni, hiszen ha végignézek a termen, látom az arcokat és emlékszem, hogy ki mit, hogyan és miképp tett. Én legalább 25 évre emlékszem vissza, 25 év magán- és nyilvános hazai és külföldi megnyilatkozásaira.

Ez az a pont, amikor befejezem az általános részt, és néhány szót *Nikolics Károly* elnök úrról szeretnék szólni.

Nikolics Károly szakmájának kiváló képviselője. Ezzel itt nem mondtam újat. Ami számomra mindig különös volt az ő életútjának vizsgálatakor az az, hogy egy magas színvonalú tudós és egyetemi tanár volt olyan lokálpatrióta – és ezt sem először mondom –, aki hű maradt Sopronhoz, hű maradt ehhez a nyugat-magyarországi őrhelyhez, és hű maradt ahhoz az elvhez, hogy minden körülmények között a szakma érdekeit képviselje. Ha életében tett engedményt vagy gesztust, sohasem önmagáért tette, hanem a szakma hajójának irányítása és fennmaradása érdekében. *Nikolics Károly* azért volt elsőrendűen alkalmas arra a tisztségre amit kilenc esztendeig betöltött – és ahonnan most visszavonul –, mert teljesítette azt, amit elvár a gyógyszerész társadalom a tudóssal szemben, és változatlanul működött, mint gyakorló gyógyszerész. A gyógyszerészet tudóst látott benne és ez a tudós ott állt a tára mellett. Részt vett a szakma minden ügyében, így az egészségügyi-ellátási területen éppen úgy tevékenykedett, mint az adott korban ismeretes gazdasági működtetésben, de az átalakulás végrehajtásában is hozzájárult az első lépésekhez.

Most, amikor egymásnak feszülnek majd az indulatok – és ennek már jeleit láthatjuk – csak azt mondhatom, hogy az államosított gyógyszerészetből történő átalakulásnak egy új – és nem egyszerűen az 1950 előtti gyógyszerészeti rend visszaállítását jelentő – gyógyszerészeti szakmát kell eredményeznie. Igazodni kell a nyugati országokban bekövetkezett változásokhoz is, mert a négy évtized nemcsak a gyógyszerféleségekben, nemcsak a gyógyszerkutatásban, hanem a gyógyszerészeti ellátás rendszerében is változásokat okozott. A történelmi tapasztalatok birtokában nézzenek előre, és azt az emberi tisztességet, azt a humanista magatartást, azt a közéletet jelentő szemléletet kövessék, ami őt elfogadhatóvá tette. *Nikolics Károly* elv-feladás és opportunizmus nélkül szolgálhatott és maradhatott tisztán egy olyan politikai rendszerben, ahol nehéz volt ilyen magas szinten, és ilyen magas pozícióban foltok, sár-fröccsenések nélkül a szakmát szolgálni. *Nikolics Károly* azok közé tartozik, akik ezt – nyugodtan mondhatom –, mint bővészmutatványt végre tudták hajtani.

*Nikolics Károly*ban a szakma képviselőjét, a szakma minden területének kiváló művelőjét, a szakma védelmezőjét és azt a becsületes, tiszta magyar embert köszöntjük, aki most úgy döntött, hogy leteszi az elnöki tisztséget. Remélem, hogy folytatni fogja eddigi munkásságát. Kérem is, hogy folytassa tevékenységét azokkal, akik az ország tisztességes átalakulását akarják. Szeretném aláhúzni a tisztességet, de szeretném aláhúzni az átalakulást is, mert végtelenül terhes számomra, amikor az általános politikában szabadelvűségre, liberalizmusra, jogállamiságra, szabad piacgazdaságra próbálnak kioktatni a marxizmus-leninizmus elkötelezettjei, a korábbi politikai rendszer szilárd képviselői, azok, akik olyan gyorsan járták meg ezt a „damaszkuszi utat”, hogy föl-alá poroszálva alig egy-két hónap után már képesek a liberalizmus kiváló képviselői lenni, és akik most liberalizmusról beszélnek, holott nem olyan régen a marxizmus-leninizmus platformjáról oly határozottan ítélték el a liberalizmus képviselőit, vagy a gazdasági rendszerben tették ugyanezt.

Számomra ugyanúgy rendkívül terhes az is, amikor azok, akik végrehajtották vagy szolgálták a törvénytelenégeket és antihumánus magatartást tanúsítottak, most a humanizmus és a jogállamiság nevében „krokodil könnyeket” hullatnak. Nem erről van szó! Amíg én a helyemen vagyok, addig ebben az országban igenis jogállamiság lesz, igenis piacgazdaság lesz, és valóban európai normák szerint fog mindez történni! Nekem nincs senkire szükségem a saját politikai pártomban sem, a saját kormánykoalíciómban sem, aki nem elkötelezett híve a parlamentáris demokráciának. De azt is hozzáteszem, hogy ahhoz sincs közöm, ha valaki nem elkötelezettje ennek a nemzetnek, ennek a népnek, hanem csak általában elkötelezettje bizonyos eszméknek. Vagy ezt a nemzetet szolgálom, vagy nem!

Ezt a nemzetet kell szolgálnunk akkor is, amikor bárkivel tárgyalunk a világ nyugati vagy keleti feléről. Végre ez az ország szuverén lett! Tanúsíthatom, hogy senki nem ad utasítást se innen, se onnan, és főleg nem hajtunk végre semmilyen utasítást: az országot szabaddá tettük!

Szeretném, ha ennek az óriási problémákkal küszködő és az átalakulással együttjáró súlyos megpróbáltatásokat elszenvedő, rossz hangulatú népnek minél több olyan ember lenne, aki hű az országhoz, hű a néphez, hű a szakmához, és minden körülmények között megteszi azt, amit tud. *Nikolics Károly* is azok közé tartozik, aki tudta, hogy mit kell tenni, és tette azt, amit lehetett. Ennek jegyében *Nikolics Károly* részére előterjesztésemre a Magyar Köztársaság nevében a köztársasági elnök a Magyar Köztársaság Érdemrend tisztikeresztjét adományozza.

Legyen szabad annyit személyesen hozzátennem, hogy *Nikolics Károlynak* csak új kitüntetést voltam hajlandó átadni. Ez a kitüntetés annak a Magyar Érdemrendnek, amelyik évtizedekkel ezelőtt járt a kiemelkedő munkásságot végzőknek, illetve annak a Magyar Köztársasági Érdemrendnek besorolt fokozata, amelyik az új magyar kitüntetések körébe tartozik. Ennek az érdemrendnek a tisztikeresztje magas kitüntetés, közepén a koronás címerrel és az eredeti Magyar Érdemrendnek a formájával. A Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjének első kitüntetettje *Nikolics Károly*. Egész életművének elismeréseként nyújtom át a köztársasági elnök és a magam nevében sok sikert, további jó egészséget kívánva.